

сначала был топяю книжным, но логом он и разговорный язык начали влиять друг на друга, в русских летописях часто эти родственные языки смешивались.

Влияние старославянского языка сделало наш язык более выразительным и гибким. Так, например, стали использоваться слова, обозначающие отвлеченные понятия (для них еще не было своих названий). Многие слова, пришедшие из старославянского языка, не воспринимаются нами как заимствованные: они полностью обрусели (одежда, чрезвычайный); другие же воспринимаются нами как устаревшие или поэтические (перст, ладья, рыбарь). Русский язык - единый язык русской нации, но одновременно это и язык международного общения в современном мире. Русский язык приобретает всё большее международное значение.

Список литературы

1. Современный русский язык. Труды Е.М. Галкиной-Федорчук Ч.П. М. Издательство МГУ. 1997. 5. Ушакова. Т.Н., Павлова. Н. Д., Зачесова И.А. Речь в общении человека. М.: Наука, 1989.
2. М.Т. Баранов, Т.А. Костяева, А.В. Прудникова. Русский язык. М. Просвещение. 1987.
3. Выготский. Л. С Развитие устной речи. М.: Просвещение, 1982.
4. С.И. Зинин, В.И. Андриянов, Л.В. Вахрушева, Л.А. Лагай, Н.В. Кашина. Язык важнейшее средство общения. Ташкент «Шарк». 2000.

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARGA CHET TILINI O'RGATISH USULLARI

**Mamayakubova Shaxlo SamSIFL teacher,
Xushvaqtova Shoxsanam SamSIFL student,
Shodmonova Klara SamSIFL student**

Annotatsiya: Ushbu maqola maktabgacha yoshdagi bolalarning chet tilini o'zlashtirishining muhimligi, bugungi kundagi ahamiyati haqida bo'lib, unda asosan, maktabgacha yoshdagi bolalarga chet tilini o'rgatish usullari yoritilgan.

Kalit so'zlar: didaktik, jismoniy daqiqa, yosh davri, bolalarning dunyoqarashi, bilimni boyitishi, barobarida jahon, standartlari, asosida, ta'lim olishlariga, yordam beradi.

Kirish

So'nggi yillarda mamlakatimizda chet tillarni o'rganishga katta e'tibor berilmoqda. Chet tillarni o'rganish bolalarning dunyoqarashi, bilimni boyitishi barobarida jahon standartlari asosida ta'lim olishlariga ham yordam beradi. Buyuk alloma bobolarimiz ham chet tilini yaxshi o'zlashtirgani bois, katta muvaffaqiyatlarga erishganlar. Arab, fors, turk va boshqa tillarni mukammal bilgan Ibn Sino, Forobiy, Navoiy kabi bobolarimiz barcha tillarda bemalol gaplasha olgan va ijod qilib, dunyoga mashhur asarlarni yaratgan.⁴¹

Mavzuning dolzarbligi:

Chet tillarni o'rganish tizimini yanada takomillashtirish to'g'risidagi Prezident qarori va ushbu qaror ijrosini taminlash borasidagi ishlar sifatida umum ta'lim maktablarining birinchi sinflarida, qolaversa, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ham ingliz tili mashg'ulotlarining uzluksiz o'qitilishi bunga isbotdir. Tilni o'rganish, o'zlashtirish insonning yosh davrlari bilan chambarchas bog'liqdir.⁴²

Mavzuning yangiliklari:

Masalan, bolalar katta yoshli odamlarga nisbatan tilni tez va oson o'rganadi. Begona tilni o'zlashtirishda tovushlarni ham kattalarga qaraganda, to'g'ri va aniq talaffuz qiladilar. Bolalarda chet tilini tezda o'rganib olishlariga sabab sifatida quyidagilarni sanab o'tish mumkin:

- mexanik xotiraning kuchliligi;
- vaqtning kattalarga qaraganda vaqtning ko'pligi;
- bolalarda taqlidchanlikning kuchli ekanligi;
- ko'proq muloqatda bo'lishi;
- o'rtoqlarining boshqa millatda bo'lishi.⁴³

Mavzu uchun beriladigan taklif va xulosalar:

Maktabgacha yoshdagi bolalarga chet tilini o'rgatishda bolalardagi o'ziga xos xususiyatlarni ham hisobga olish lozim. Masalan, bolalar mazmunga tushunib emas, ko'pincha mexanik yodlab oladilar. Shu boisdan

⁴¹ <https://blog.xabar.uz/post/maktabgacha-ta-lim-jarayonida-xorijiy-tillarni-o-qitishning-zamo>

⁴² "Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak". O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyev asari, Toshkent-2017yil

⁴³ <https://www.sadikov.uz/en/news/chet-tilini-tez-organish-sirlari>

ham maktabgacha yoshdagi bolalarga chet tilini o'rgatishda ularni ortiqcha zo'riqtirmasdan, o'yinli-ta'limdan samarali foydalanishlari lozim.

Mashg'ulotlar bolaning qiziqishlarini va yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda tashkil etilishi kerak. Ma'lumotlar o'ta sodda ham, o'ta og'ir ham bo'lmasligi lozim. Har ikkala holatda ham bolaning til o'rganishga bo'lgan qiziqishlari so'nishi mumkin. Maktabgacha yoshdagi bolalarga chet tilini o'rgatishda quyidagi usullardan samarali foydalanish lozim:

1. Yangi so'zlarni o'rgatishda tabiiy ko'rgazmalilikdan foydalanish. Bu jarayonda o'rganilayotgan so'zlarning, agar narsa-buyumga tegishli so'z bo'lsa, jonli ko'rsatish: qalam-pensil {qalam ko'rsatiladi}
2. Qo'shiq va she'rlarni o'rgatishda harakatlar bilan o'rgatish. Qo'shiq va she'rlarni o'rgatishda harakatlar jo'rlicida o'rgatish bolalarning so'zlarni harakatlar bilan mantiqiy bog'lay olishiga yordam berib, yodlash qobiliyatlarini osonlashtiradi.
3. Chet tilining alifbosini qo'shiq tarzida turli harakatlar bilan yodlatish. Alifboni so'z orqali shunchaki yodlatishdan ko'ra bu usul bolaga ham qiziqarli, jo'rlicida aytilganda ko'tarinkilik kayfiyatini uyg'otadi.
4. Turli jismoniy daqiqalarni chet tilidagi qo'shiq jo'rlicida bajarish. Mashg'ulotlar jarayonida bolalarning charchog'ini yozish uchun turli jismoniy daqiqalardan foydalanganda, chet tilidagi so'zlardan ishlatish ham tilni o'rganishda ijobiy natija beradi.
5. Kichik sahna ko'rinishlarini tashkil qilish. Bunda oddiy dialoglarni sahna ko'rinishida bajartirish bolaga qiziqarli o'yindek tuyiladi.
6. Turli didaktik o'yinlar {Rangi qanaqa? Hidi qanaqa? Shakli qanday?}ni tashkil qilish;
7. Turli pantomimik harakatli o'yinlar orqali;

Iqtisodiyot va ilm-fan rivojlangan davlatlarning tilini o'rganish, jahon ilm-fani va taraqqiyoti yutuqlarini egallashning bosh omilidir. Asrimiz boshlaridayoq Mahmudxo'ja Behbudiy —Ikki emas, to'rt til kerak deb millatni til o'rganishga chorlagan. Buyuk mutafakkir bobomiz A. Navoiy ham o'z asarlarida —Til bilgan el bilar deb xalqni til o'rganishga, dunyoqarashini boyitishga da'vat etgan.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2016 yil 29 dekabrda —2017-2021 yillarda maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risidagi PQ-2707- sonli Qarori
2. Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalarga qo'yiladigan Davlat talablari. T., 2018 yil
3. —Ilk qadaml davlat o'quv dasturi. T., 2020 yil

O'RTA SINIF O'QUVCHILARINING MAZMUNGA ASOSLANGAN O'QITISH ORQALI INGLIZ TILINI O'RGANISHGA UNDASH

**Yahyoyeva Odinoxon Numonjon qizi
SamDCHTI, magistranti**

Annotatsiya: Ushbu maqolada "O'rta sinf o'quvchilarining mazmunga asoslangan o'qitish orqali ingliz tilini o'rganishga undash mavzusi yoritilgan.

Kalit so'zlar: Talaffuz, metodika, artikl, grammatika, predmet.

Zamonaviy chet tili darsiga qo'yilgan asosiy metodik talablarni ma'lum bir sinf o'quvchilarining chet tili o'rganish darajasini, ularni chet tili predmetiga bo'lgan munosabatini bilish rejalashtirishdan ko'zlangan o'quv samaradorligini oshirishga yordam beradi.

O'rta maktablarda talaffuzni o'rganishda o'quvchilar talaygina qiyinchiliklarga duch keladilar. Jumladan: [θ] va [ð] tovushlarini o'rganishda deyarli barcha o'quvchilar qiynaladilar. Bunga sabab o'zbek tilida tish oralig'i tovushlarining yo'qligi. Bizning bolalarimiz tili bu tovushlarning talaffuziga ko'nikma xosil qilmagan. [r] tovushining ingliz tilidagi talaffuzi o'zbek tilidagi p dan farq qilgani uchun o'quvchilar bu tovush talaffuzida ham qiynaladilar. [t, d] tovushlarining talaffuzi ham ikkala tilda bir xil emas. Shuning uchun ularning talaffuz etilishi ham ba'zi o'quvchilarga qiyinchilik tug'diradi. [w] tovushi ham o'zbek tilida mavjud emas. Bu tovushni to'g'ri talaffuz qilishda ham o'quvchilar bir oz qiyinchiliklarga duch keladilar. Uni talaffuz etishda o'zbek tilidagi [v] bilan adashtiradilar. Yuqorida keltirilgan tovushlarni to'g'ri talaffuz qilishni o'rgatish uchun o'qituvchi tilning joylashuvini imkon qadar amalda ko'rsatib bolalarga aniq tushuntirib berib, takrorlash mashqlari orqali muntazam tekshirib, o'quvchilarning talaffuziga har dars alohida e'tibor berib borsa, mazkur tovushlardagi qiyinchiliklar ham bartaraf etiladi. Bundan tashqari quyidagi holatlar ham o'quvchilar uchun fonetik qiyinchiliklarni yaratadi: e harfining so'z oxirida talaffuz